

UN CENTENAR DE LECTURĂ PUBLICĂ LA BÂRLAD

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

"Dacă printr-un tablou se poate privi,
e sigur că se poate privi și printr-o bibliotecă
dacă o socotim imagine a unei/unor epoci"
(Gruia NOVAC)

Descoperirea Bibliotecii Municipale din Bârlad a fost un exemplu modern de serendipitate. Utilizez acest termen pentru că tocmai ni l-a explicat Marin Pruteanu (BCUB) în cadrul intervenției sale la Simpozionul „Biblioteca virtuală” la care a participat și am participat alături de Dan Matei (CIMEC), Ramona Pandele (BJ Cluj), Luminița Șerban (BJ Vaslui), Elena Vulpe (Biblioteca "O. Ghibu", Chișinău) ș.a. *În materie de regăsire de informații, serendipitatea este modalitatea de a găsi informații pertinente fără să le cauți de la început, căutând altceva sau pur și simplu*

rătăcind (exemplul clasic de serendipitate e cel al lui Cristofor Columb, care a descoperit America fiind în căutarea Indiilor). Căutările pe Internet, spunea Marin Pruteanu, în special prin intermediul motoarelor de căutare și al rețelelor sociale, multiplică situațiile de serendipitate.

Eu tocmai descopeream Vasluiul, de loc departe de Chișinău, dar pe care nu am avut ocazia să-l vizitez, când, după prima zi de lucru a Simpozionului, dna Elena Poamă, directorul Bibliotecii Județene "Nicolae Milescu Spătarul" ne-a propus/programat (celor nominalizați mai sus) să

mergem la Bârlad, la aniversarea bibliotecii. Am acceptat, care cu mare entuziasm, care (ca mine) cu mai puțin elan.

Am spus, la început, serendipitate pentru că chiar numi închipuim ce o să văd/gădesc acolo, la Bârlad. Însă, acolo, din primul moment am fost copleșită, impresionată, mirată, răvășită...

Ora cinci după amiază. Amurgea. Mașina se oprește în fața bibliotecii. Văd mulțime de oameni bucuroși, frumoși, gătiți de sărbătoare, care vin șiroi neconținut. Am avut impresia că biblioteca era centrul Bârladului pentru oamenii care curgeau spre bibliotecă. Aveau o alură ce nu se vedea, dar se simțea, căci îi lumina și-i înobilă. Am făcut în mintea mea o comparație – veneau ca la Mecca. Veneau la chemarea Bibliotecii, veneau mândri considerând aceasta o onoare, veneau datori cu prezența, datori cu sprijinul unei instituții centenare de cultură. Erau foarte mulți. Chiar am încercat să-i număr dar nu am reușit...

Acest eveniment a adunat bărlădenii în jurul celei mai importante instituții de cultură a orașului natal - Biblioteca Publică.

Biblioteca "Stroe S. Belloescu" s-a deschis, datorită efortului și inițiativei intelectualilor bărlădeni în frunte cu George Tutoveanu, la 15 noiembrie 1906. Actul de constituire, care servește și ca model de caligrafie specifică timpului acela, a fost semnat de: A. Simionescu, G. Tutoveanu, V. Const. Georgescu, Aristodor Dimopol, N. Petrescu, (N.G.) Dorin, A. Balaban, (P.) Nichifor, G. Rațescu. Pentru ilustrare reproducem textul:

"Act de constituire

Astăzi, 15 noiembrie 1906, legându-ne 'ntre noi prin cuvânt de cinste, am hotărât să lucrăm, cu tot entuziasmul curat al tineretii, pentru 'ntemeierea Bibliotecii publice din Bârlad.

— Așa să ne ajute Dumnezeu! " (urmează semnăturile).

Acest efort a fost consolidat la 28 noiembrie 1909 prin donația profesorului Stroe Belloescu a clădirii pe care a construit-o în "grădina mică a Primăriei". În demersul său către primărie scria: *"Eu, Stroe S. Belloescu, Profesor-onorific, am*

crezut de-o datorie scumpă animei mele, de-a înzestra orașul Bârlad cu un așezământ de cultură națională... Acest așezământ nu va servi decât numai ca bibliotecă publică, pinacotecă și muzeu".

Faptul că a fost deschisă la inițiativa intelectualilor bărlădeni (care știau foarte bine menirea unei biblioteci) a pus pecete pe organizarea, funcționarea, orientarea activității bibliotecii. Faptul că ctitorii bibliotecii au fost George Tutoveanu (profesor, publicist, poet, a fondat Societatea culturală "Academia Bârlădeană", dar a mai înființat și 50 de biblioteci sătești!) și Stroe S. Belloescu (flantrop, ctitor de școli, biserici și cămine culturale, profesor, autor de manuale, militant pentru unitatea neamului românesc) au determinat rolul bibliotecii pentru cultura Bârladului, pentru bărlădeni, marcându-le și viitorul, dănuirea.

Destinul bibliotecii a fost condiționat și de contextul politic, cultural, științific, economic al Bârladului care se afla într-o ascensiune pozitivă, înfloritoare chiar, dar și al evenimentelor, faptelor la nivelul țării. Anul 1906 a fost anul sărbătoririi domniei de 40 de ani a Regelui Carol I, eveniment ce a generat diverse activități culturale, științifice etc. Una din ele a fost „Expoziția generală română” de la București; aproape se finisează construcția Palatului Administrativ (cunoscut de noi ca Palatul Culturii și sediu al Bibliotecii Județene „Gh. Asachi”) din Iași; 1906 prevestea anul Răscoalei, în care și-au găsit tragicul sfârșit 11.000 de țărani; Academia Română deleagă continuarea Dicționarului Academiei, lucrare de referință a lingvisticii române, lui Sextil Pușcariu; la Iași apare revista *Viața Românească*; la București se desfășoară primul Congres internațional pentru protecția proprietății literare și artistice. Și pentru că vorbim de o bibliotecă, invocăm și câteva eveni-

mente editoriale și literare: vede lumina tiparului ziarul *Neamul românesc* al lui Nicolae Iorga, Eugen Lovinescu publică două volume de critică literară sub titlul *Pași pe nisip*, publicul cititor se bucură de apariția romanului *Mara* de Ioan Slavici, debutează Ion Agârbiceanu cu volumul *De la țară...* Anul 1906 a fost un an plin de diverse evenimente, un an promițător, inovator. La Bârlad două evenimente au luminat, în sensul adevărat al cuvântului, finele anului 1906: deschiderea bibliotecii, și peste două săptămâni, electrificarea localității.

Biblioteca pulsa raze de lumină spre bărlădenii doritori de cultură, artă, lectură, dar o și luminau personalitățile care veneau la bibliotecă și cu care noua instituție de cultură colabora fructuos. Prin bibliotecă au trecut numeroși scriitori, profesori, poeți, publiciști, politicieni. Chiar în anul constituirii, 1906, în aceeași lună, pe 29 noiembrie a conferențiat la Bârlad Nicolae Iorga despre "Rolul bibliotecilor în viața unui sat". Sala de lectură a bibliotecii a mai găzduit conferințele lui Tudor Vianu, Victor Ion Popa, Ion Minulescu, Cezar Petrescu, Alexandru Vlahuță, Vasile Voiculescu, George Topârceanu, Ionel Teodoreanu ș.a.

Intellectualii au fost și cei care au susținut în continuare biblioteca prin diverse donații. Printre donatori întâlnim numele celor care conferențiau, veneau la diverse șezători literare: George Tutoveanu, Nicolae Iorga, Spiru Haret, Emil Gârleanu, Alexandru Xenopol, Stroe Belloescu, Alexandru Philippide, I. Al. Brătescu-Voinești. Exemplul cititorilor – S. Belloescu și G. Tutoveanu – a dinamizat generozitatea bărlădenilor și nu numai. „*Daruri de cărți peste daruri de cărți*, scria cu ocazia centenarului C. D. Zeletin, președintele de onoare al Academiei Bârlădene, *s-au înălțat ca*

zidurile lui Manole, făcând ca biblioteca să sporească an de an". Lista donatorilor o completează, ca o tradiție, și scriitorii contemporani.

Astăzi colecția Bibliotecii Municipale din Bârlad a trecut de 150 de mii de volume. Calitatea și importanța colecției o asigură prezența multor cărți și manuscrise de patrimoniu care au intrat pe parcursul acestor 100 de ani în bibliotecă. Amintesc doar câteva din ele, cele mai reprezentative, sper: *Carte românească de învățătură*, Iași, 1643; *Îndreptarea legii*, Târgoviște, 1652; *Molitvenic slavon*, 1664; *Evanghelie*, Snagov, 1697; *Cazanie*, Bârlad, 1832 și alte cărți vechi și rare religioase. Colecția capătă greutate prin *Istoria românilor din Dacia Traiană*, 1889, de A. D. Xenopol; *Hronica românilor și a mai multor neamuri*, 1814, de George Șincai; *Gramatica limbii române*, 1869, de Timotei Cipariu ș.a. și prin colecția revistelor *Dacia literară* nr.1-3, 1840, Iași, *Convorbiri literare*, 1867-1944. Valoare de necontestat adaugă bibliotecii colecțiile de periodice locale pe care biblioteca le păstrează, teaurizându-le (vorba lui Gruia Novac) și prin ele poți privi (iarăși vorba lui G. Novac) istoria Bârladului, viața lui culturală, zbaterea lui literară – *Florile dalbe*, *Paloda*, *Graiul nostru*, *Scrișul nostru*, *Ion Creangă*, *Miron Costin*, *Păstorul Tutovei* ș.a., ultimele din această listă fiind niște publicații locale, bărlădene, dar care și-au găsit un loc de cinste în istoria presei literare și culturale românești.

Bibliotecile, ca și oamenii, inhibă și albul și negrul epocilor pe care le servește. Biblioteca centenară n-a fost scutită de vitregiile timpului – a trecut războiul, a trecut prin cataclismul comunist, prin interdicții și restricții strașnice, adeseori absurde...Astăzi oferă internet gratuit, diversifică colecțiile, trece pe alt suport,

electronic colecțiile, teaurizează în continuare istoria localității.

A supraviețuit pentru că a avut în preajmă oameni care au susținut-o – bibliotecari responsabili care au diriguیت-o, au păstrat și au înmulțit colecțiile, oameni de cultură, personalități notorii ale Bârladului, simpli bârlădeni cărora le este scumpă biblioteca, care au utilizat biblioteca, cei pe care i-a influențat biblioteca. Scriitorul Ion Hobana afirmă în *Albumul Centenar*: „Am mărturisit nu o dată, prin viu grai și în scris, cât de mult datorez ceasurilor petrecute în sala de lectură «Stroe S. Belloescu»... Acel timp a reprezentat rampa de lansare către ceea ce avea să fie viața mea de truditor al condeiului”. C.D. Zeletin recunoaște, în

aceiași *Album Centenar*, că biblioteca îl atrăgea „mai mult printr-un instinct vital și redemptoriu și nu prin vreo recomandare a profesorilor”, anii petrecuți aici fiind salvatori pentru sufletul său.

A supraviețuit pentru că, ancorată fiind în trecutul cultural-istoric, cu bogate și frumoase tradiții, teauriza prezentul pentru viitor.

Bârlădenii au fost alături de biblioteca lor și la sărbătoarea centenarului, sărbătoare la care au muncit edilii Bârladului, bibliotecarii ei, partenerii ei. „De când ne știm și din momentul când am descoperit-o, o iubim, o veghem și o apărăm”, scrie în *Albumul* amintit pictorul Corneliu Vasilescu. Programul a cuprins trei zile de diverse manifestări în care s-a evocat istoria bibliotecii, s-a demonstrat rolul ei în istoria culturală a orașului și județului, impactul ei asupra bârlădenilor, locul ei în dezvoltarea și consolidarea comunității bârlădene. Prima zi a programului a fost Ziua deschiderii festive a Centenarului care a inclus dezvelirea unei plăci comemorative pe fațada Bibliotecii și o ședință festivă moderată de directorul Toni Iosipescu, care a prezentat un amplu discurs-conferință *Istoricul Bibliotecii „Stroe S. Belloescu”*, apoi a decernat diplome și medalii cu prilejul jubileului de 100 de ani de la înființare tuturor acelor care au muncit în bibliotecă, care au susținut-o și au îmbogățit-o, la propriu și la figurat.

A doua zi programul a fost foarte consistent: *Târg de carte*, găzduit de Casa Armatei, *Colocviu profesional „Biblioteca la începutul mileniului III”* și *Colocviu de literatură „De la BIBLOS la CHARTA, drumul se oprește în BIBLIOTHECA. Elogiu*

cărții tipărite”, în incinta Bibliotecii.

A treia zi a inclus un *Popas spiritual. Interferența artelor în spațiul cultural bărlădean*, desfășurat la Galeria de Artă „Nicolae N. Tonitza”.

Comunitatea bărlădeană a pregătit centenarul bibliotecii ca pe cel mai important eveniment al municipiului. Primăria și Consiliul local municipal au editat un *Album Centenar „Casa Națională „Stroe S. Belloescu” Biblioteca Municipală Bârlad 1906-2006”*, cu sprijinul personal al domnului ing. Constantin Constantinescu, primar, și al domnului prof. drd. Adrian Solomon, viceprimar. Sub egida Primăriei și a Consiliului Municipal, la inițiativa primarului Constantin Constantinescu a fost editat studiul monografic *Tezaurizarea cărților într-un așezământ cultural centenar. Biblioteca Municipală „Stroe S. Belloescu” Bârlad. 1906-2006*, a fost bătută la Monetăria Statului medalia jubiliară *Biblioteca Municipală „Stroe S. Belloescu” Bârlad 100 de ani*, a fost emis un plic *Centenarul Bibliotecii Municipale Stroe Belloescu Bârlad 1906-2006* având portretele celor doi ctitori și localul bibliotecii (toată corespondența din 16 noiembrie avea aplicată ștampila *Biblioteca Stroe Belloescu Centenar 16.11.2006 Bârlad*. Fundația Culturală „Dr. Constantin Teodorescu” a tipărit o vedere *Casa Națională „Stroe S. Belloescu” Biblioteca Municipală Bârlad Centenar 1906-2006* cu localul bibliotecii și portretul patronului Stroe Belloescu, o insignă pe care s-a imprimat *Primăria Municipiului Bârlad, Consiliul local, Biblioteca Municipală „Stroe S. Belloescu” Bârlad Centenar 16-18 noiembrie*.

Bibliotecarii actuali, sub conducerea dnei prof. Toni Iosipescu care, prin aportul lor de personalitate, mențin, dezvoltă, modernizează biblioteca au avut dificila datorie de a celebra centenarul dar

au fost și fericiții să trăiască împreună cu bărlădenii, cu oaspeții, cum scrie G. Novac „clipa pe care o generație o trăiește o dată în o sută de ani”.

Referindu-se la biblioteca sărbătorită, același autor în eseul amintit scrie „Născută firesc (așa ni se pare astăzi!) la mijloc de Brumar al anului 1906, a devenit, prin vreme, și a rămas până-n aceste zile la fel, **un mod de exprimare, o permanentă deprindere, un for atotstăpânitor, o decorație pe veșmântul cernodotat al târgului, un refugiu în care mereu nasc lectura și gustul pentru ea, un monument impozant în modestia-i, o cocardă de pus la reverul adolescenților** mai ales. Asta-i Biblioteca „Stroe S. Belloescu”. Ea a nutrit toate celelalte stabilimente de cultură; pentru aceasta nu poți decât s-o respecti, chiar dacă nu i se dă considerația pe care o merită. E instituția care **oferă** permanent tuturor, nepretinzând nimic în loc. Împrumută ca să aibă. Întreține o flacără nestinsă de un veac. Oare nu aceasta e sursa eternității?” (sublinierile lui G.N.).

Evenimentul la care am asistat a îmbogățit cu siguranță peisajul frumos al toamnei bărlădene. A fost un eveniment la care am participat doar afectiv, ca un bibliotecar profesionist bucurându-mă de bucuria altor bibliotecari, altei biblioteci. Bucuria a fost dublată de întâlnirea cu colegi, prieteni de la Tecuci, Iași, București veniți și ei să împărtășească bucuria bibliotecarilor bărlădeni.

Până la urmă am înțeles ce-i caracteriza pe oamenii pe care i-am văzut venind la ceremonie marcați de mândrie, onoare, bucurie, satisfacție. Era acea stare de cultură, acea atmosferă culturală specifică Bârladului, care se reflecta în fiecare persoană participantă la centenar.

Și un simpozion poate multiplica situațiile de serendipitate!...